

005. Minik dedektiflerin büyüteçlerinden sorular: Bir karma araştırma örneği¹**Suna ÖZCAN²**

APA: Özcan, S. (2023). Minik dedektiflerin büyüteçlerinden sorular: Bir karma araştırma örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (32), 65-77. DOI: 10.29000/rumelide.1252774.

Öz

Öğrencilerin öğrendiklerini ifade edebilmeleri, sorgulamaları, üst düzey zihinsel yetilerini etkin şekilde kullanmaları onlara sağlanan eğitim ortamı ile paraleldir. Bireysel farklılıkların dikkate alındığı, bireyin birey olarak görüldüğü, duygu ve düşüncelerin öğretilenler doğrultusunda ortaya konulduğu eğitim ortamlarında üst düzey düşünme becerilerinin gelişmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu hususlar dikkate alınarak öğrencinin etkin olduğu, sorularla süreci yapılandırdığı bir eğitim ortamının öğrenciye olan katkılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ilköğretim 4. sınıfa giden öğrencilere yönelik iç içe karma araştırma deseni temel alınarak Çocuklar için Felsefe (P4C) eğitim yaklaşımı ile Türkçe ders etkinlikleri geliştirilmiştir. Deney ve kontrol grubu olarak iki grup belirlenmiştir. Deney grubuna haftada 4 ders saati olmak üzere 10 hafta boyunca P4C temelli Türkçe eğitimi verilmiştir. Araştırma kapsamında ön test ve son test olarak soru sorma becerileri testi, soru sormaya yönelik tutum testi ve Türkçe akademik başarı testi uygulanmıştır. Ayrıca deney grubundaki öğrencilere yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Nicel verilerin analizi SPSS 22. Paket programıyla yapılmıştır. Nitel veriler ise içerik analizi ile analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin soru sorma becerilerinde, soru sormaya yönelik tutumlarında ve akademik başarılarında artış gözlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuklar için felsefe, Türkçe eğitimi, soru sorma, soru sormaya yönelik tutum

Questions from the little detectives' magnifiers: An example of mixed research**Abstract**

The ability of students to express what they have learned, to question, and to use their high-level mental abilities effectively is in parallel with the educational environment provided to them. It is inevitable to develop high-level thinking skills in educational environments where individual differences are taken into account, the individual is seen as an individual, and emotions and thoughts are revealed in line with what is taught. Considering these issues, it is aimed to determine the contributions of an educational environment in which the student is active and structures the process with questions. For this purpose, Turkish lesson activities were developed with Philosophy for Children (P4C) education approach, based on a mixed research design for primary school 4th grade students. Two groups were determined as experimental and control groups. P4C-based Turkish education was given to the experimental group for 10 weeks, 4 hours per week. Within the scope of the research, questioning skills test, attitude test towards asking questions and Turkish academic achievement test were applied as pre-test and post-test. In addition, a semi-structured interview form was applied to the students in the experimental group. The analysis of the quantitative data was done

¹ ETİK: Bu makale için Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmaları Etik Kurulunca 02.05.2022 tarihli, 2022.05 sayılı kararlar ve oybirliğiyle etik uygunluk raporu verilmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD (İstanbul, Türkiye), sozcan@29mayis.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9461-5732 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 08.12.2022-kabul tarihi: 20.02.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1252774]

with SPSS 22. Package program. Qualitative data were analyzed by content analysis. According to the results obtained, an increase was observed in the students' questioning skills, their attitudes towards asking questions and their academic success.

Keywords: Philosophy for children, Turkish education, asking questions, attitude towards asking questions

1. Giriş

Bireyin algılama durumuna dair önemli ipuçlarından biri soru sorması, sorulan sorulara yanıt verebilme yetisine sahip olmasıdır. Soru sorma eylemine zemin sağlayan sorgulama, sebep-sonuç ilişkileri kurma, üst düzey düşünme becerileri ile var olan durumların ötesini görme arzusunu ortaya çıkarmaktadır. Bütün bunların temelinde yatan şey ise bireyin yaşama karşı olan merak duygusudur (Savran, 2002). Bu merak duygusu ile birlikte birçok farklı bilim dalı ortaya çıkmıştır. Eğitim sistemleri merak duygusuna yanıt oluşturmak üzere öğretim sistemlerini yapılandırmaya gitmektedirler. Soru sorma ile birlikte zihinsel açlığın doyumu için yapılan keşifler bireyin anlamlandırmalar gerçekleştirmesini sağlamaktadır (Gencan, 1979). Bu anlamlandırmalar bireysel merakın giderilmesini sağlarken toplumsal gelişimlerin, bilimsel ilerlemelerin de hızlanmasına önemli derecede katkı sağlamaktadır. Sorulan soruların niteliği arttıkça belirtilen alanlarda ilerlemelerin ivmeleri de hızlanmaktadır. Bireyin kendini gerçekleştirmesine yönelik attığı adımlar güçlenmektedir (Şimşek, 2008). Böylece sorular hem bireysel hem toplumsal niteliği artırırken eğitim-öğretimin de yapılanmasına katkı sağlamaktadır (Dindar, Demir, 2006). Eğitim-öğretimin odak noktasında bireyin gelişimine hizmet etme amacı yer alması onların sorgulama becerilerinin nitelik açısından güçlenmesini de sağlamaktadır. Çocukların soru sorma, sorgulama becerilerinin geliştirilmesi için yapılabilecek öğretim metotları ortaya koyan önemli bilimcilerden biri Lipman'dır. Lipman (1976) çocukların soru sorma, sorgulama becerilerini geliştirmeye yönelik, çocuklar için felsefe öğretim programını ortaya koymuştur. Bu program ile öğrencilerin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, işbirlikli öğrenme, özenli düşünme becerilerinin yanı sıra birçok farklı üst düzey düşünme becerilerinin gelişimine hizmet etmeyi amaçlamıştır. Soru sorma becerilerinin gelişimini temel alan bu program ile çocukların eğitime yönelik yapılan her türlü derse entegre edilebilecek bir yapının da zemini oluşturulmuştur.

Eğitim-öğretim sürecinin sorularla, sorgulamalarla güçlendirilmesi, P4C'nin etkin şekilde kullanılması ile bireylerin merak etme güdülerinin tetiklenmesi, üst düzey becerilerinin gelişimine olumlu katkı sağlayacaktır (Filiz, 2002; Chin, Osborn, 2008; Aydemir, Çiftçi, 2008). Bu süreçte dilin etkin kullanımı yani Türkçe derslerinde P4C'nin kullanımı dil ile zihin arasındaki bağın da güçlenmesine katkı sağlayacaktır. Özellikle dil becerilerinin gelişimine yönelik verilen eğitimlerde öğrencilerin etkin kılınması, soru sorma becerilerinin dil becerileri ile desteklenmesi onların akademik başarılarının güçlenmesinde önemli bir yer edinmektedir (Özcan, Sallabaş, Akgül, 2022). Bu akademik becerilerin yanı sıra eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme, işbirlikli öğrenme, sebep-sonuç ilişkileri arasında bağ kurma gibi durumların da hızlanmasına katkı sağlayacaktır (McCollister, Sayler, 2010). Okuduğunu, dinlediğini anlayan, bunları uygun bir dille sözlü veya yazılı bir şekilde ifade edebilen çocuklar sadece akademik yaşamın değil aynı zamanda sosyal yaşamın getirdiği yükümlülüklerin üstesinden çok daha rahat bir şekilde gelebilmektedirler. Bütün bunların temelini güçlendiren ise iletişim becerilerini güçlendiren soru sorma, sorgulama eylemleridir (Vale, 2013; Savaşkan, 2013; Chin, Brown, 2002; Filiz, 2002). Bireysel farklılıkların dikkate alınarak iletişim becerilerinin üst düzeyde tutulduğu ortamlar, yani farklılaştırılmış öğretimin öne çıkarıldığı eğitim ortamları belirtilen yetilerin güçlenmesinde önemli yere sahiptir (Özcan, Sallabaş, Akgül, 2022). P4C temel alınarak yapılan Türkçe

öğretimi sürecinde anlama ve ifade etme becerileri gelişen öğrenciler sorgulama eylemlerinde bulunurken birden fazla farklı zihinsel becerilerini geliştirebilme olanağı elde etmektedirler. Bu durum bireylerin alıcı ve ifade edici dil becerilerinin soru sorma, sorgulamalarla güçlenmelerini sağlamaktadır (Akyol, Yıldırım, Ateş, Çetinkaya, 2013; Baumfield, Mroz, 2002). P4C temelli eğitimle dil becerilerinin eğitiminde öğrencinin soru sorma becerisinin desteklenmesi, kendini rahat bir şekilde ifade edebilmesini sağlayacak ortamların oluşturulması, eğitimin hedeflerine erişmede önemlidir (Marbach-Ad ve Sokolove, 2000). Bu çalışmada da dil becerilerinin gelişimine yönelik verilen Türkçe derslerinde aynı zamanda öğrencilerin soru sorma becerileri ile üst düzey düşünme becerilerinin gelişimine yönelik öğretimin gerçekleştirilmesi için P4C temel alınarak derslerin yürütülmesi hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda Türkçe derslerinde Çocuklar için Felsefe (P4C) eğitim programıyla etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Etkinlikler öğrencilerin Türkçe başarılarını geliştirirken aynı zamanda sorgulama becerilerini, soru sorma becerilerini ve üst düzey düşünme becerilerini de geliştirmeyi amaç edinmiştir. Edinilen amaca yönelik şu problem sorusu ve alt problem sorularına yanıt aranmıştır:

-P4C temelli Türkçe derslerinin uygulandığı ilkokul 4. sınıf deney grubu ile mevcut Türkçe ders programları ile eğitim alan ilkokul 4. sınıf kontrol grubu öğrencilerinin Türkçe akademik başarıları ile soru sorma ve soru sormaya yönelik tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

-Ön test ve son testten elde edilen sonuca göre deney grubunun Türkçe akademik başarıları arasında anlamlı fark var mıdır?

-Son testten elde edilen sonuca göre deney ve kontrol grubunun Türkçe akademik başarıları arasında anlamlı fark var mıdır?

-Ön test ve son testten elde edilen sonuca göre kontrol grubunun Türkçe akademik başarıları arasında anlamlı fark var mıdır?

-Ön test ve son testten elde edilen sonuca göre deney grubunun soru sorma tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

-Son testten elde edilen sonuca göre deney ve kontrol grubunun soru sorma tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

-Ön test ve son testten elde edilen sonuca göre kontrol grubunun soru sorma tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

-Ön test ve son testten elde edilen sonuca göre deney grubunun soru sorma becerileri arasında anlamlı fark var mıdır?

-Son testten elde edilen sonuca göre deney ve kontrol grubunun soru sorma becerileri arasında anlamlı fark var mıdır?

-Ön test ve son testten elde edilen sonuca göre kontrol grubunun soru sorma becerileri arasında anlamlı fark var mıdır?

Amaç doğrultusunda şu nitel sorulara yanıt aranmıştır:

-Öğrencilerin P4C temelli Türkçe dersinin Türkçe akademik başarılarına olan katkısına dair görüşleri nasıldır?

-Öğrencilerin P4C temelli Türkçe dersinin soru sormaya yönelik tutumlarına olan katkısına dair görüşleri nasıldır?

-Öğrencilerin P4C temelli Türkçe dersinin üst düzey düşünme becerilerine olan katkısına dair görüşleri nasıldır?

-Öğrencilerin P4C temelli Türkçe dersinin soru sorma becerilerinin gelişimine olan katkısına dair görüşleri nasıldır?

2. Yöntem

Çalışmanın bu aşamasında araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları, işlem, verilerin analizi hakkına bilgi verilmiştir.

2.1. Araştırma modeli

Mevcut araştırma P4C etkinlikleri ile zenginleştirilmiş 4. sınıf etkinliklerinin katılımcıların Türkçe akademik başarılarına, soru sorma tutumlarına ve soru sorma becerilerine olan etkisinin belirlenmesi amacıyla 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bir ilkokulda gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda deney öncesinde, deney sırasında ve deney sonrasında testler uygulanmıştır. Deney öncesi ve sonrasında uygulanan testler nicel iken deney esnasında uygulananlar ise niteldir. Bu çerçeveden hareketle karma araştırma yönteminin iç içe karma deseni, araştırma modeli olarak belirlenmiştir. İç içe karma desen (gömülü desen) çalışmalarında nicel veriler, nitel verilerle desteklenmektedir (Cresswell, 2012). Bu çalışmada da deney öncesi ve deney sonrasında yapılan uygulamalar yarı yapılandırılmış görüşmelerle desteklenmiştir. Çalışmanın verileri eşit olmayan ağırlıkta üç noktada nicel bölüm vurgulanarak toplanmıştır: NİCEL (nitelik) = ön test, NİCEL= son test, nitelik= yarı yapılandırılmış görüşmeler.

2.2. Örneklem/araştırma grubu

Örneklem grubunun belirlenmesinde uygun örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Uygun örnekleme yöntemi kolayca ve hızlı bir şekilde ulaşılmak istenen zamanlarda kullanılmaktadır. Ayrıca hedef kitleye ulaşmanın zor olduğu veya evrene erişmenin mümkün olmadığı durumlarda ekonomik, pratik olmasından dolayı kullanılır (Monette, Sullivan ve De Jong, 1990). Ön test, son test kontrol gruplu yarı deneysel desenle yapılan bu çalışma kapsamında deney ve kontrol gruplarının deneklerinin belirlenmesi amacıyla ilgili becerilerin mevcut durumu konusunda ön test yapılmıştır. Ön testler neticesinde biri deney biri kontrol olmak üzere birbirine denk iki grup belirlenmiştir. Belirlenen kontrol grubunda 32, deney grubunda ise 30 öğrenci vardır. Deney grubunda araştırmanın amacı doğrultusunda geliştirilen etkinlikler uygulanırken kontrol grubunda ise mevcut öğretim programının belirlediği şekilde süreç yürütülmüştür. Çalışma sonunda hem deney hem kontrol grubuna deney öncesinde uygulanan testler tekrar uygulanmıştır. Ayrıca çalışma esnasında deney grubuna yönelik hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu da uygulanmıştır.

2.3. Veri toplama araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak soru sormaya yönelik tutum testi, soru sorma testi, Türkçe akademik başarı testi ve demografik bilgi formu kullanılmıştır. Belirtilen araçlara dair bilgiler şu şekildedir:

Demografik Bilgi Formu: Öğrencilerin cinsiyetleri, okul öncesi eğitim alma durumları, anne ve baba eğitim durumlarına dair bilgileri içermektedir.

Soru Sorma Metni: Öğrencilerin soru sormaya yönelik becerilerini belirlemek amacıyla ön test ve son test olarak öğrencilere bir metin sunulmuştur. Bu metinden hareketle 15 tane soru üretmeleri beklenmiştir. Öğrencilerin soru sorma becerilerini belirlemeye yönelik sunulan bu metin ilkökul 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan ve henüz öğretim materyali olarak kullanılmamış bir metindir. Belirlenen metnin 4.sınıf Türkçe ders kitabından seçilmiş olmasının nedeni bu metinlerin düzeye uygunluğunun sağlanmış olması ve gerekli geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının sağlanmış olmasıdır. Ayrıca çalışmanın amacı doğrultusunda kullanılması hedeflenen metnin hedef kitleye ve çalışmanın amacına uygunluğunun belirlenmesine yönelik uzman görüşü alınmıştır. Bu uzmanların 4'ü sınıf öğretmenliğinden 3'ü ise Türkçe öğretmenliğinden gelen uzmanlardır. Uzman görüşüne sunulmak üzere 6 metin belirlenmiştir. Bu metinler Sevgi Çuvalı, Vecihi Hürkuş, Kaşığı, İcat Nasıl Yapılır? Robotların Efendisi: Cezeri, Kaybolan Cennet metinleridir. Bu metinler arasından en çok puanı alan soru sorma becerilerini belirlemeye yönelik metin olarak kullanılmasına karar verilmiştir. Buna göre bütün uzmanlar tarafından en çok puan alan metin Sevgi Çuvalı isimli metin olmuştur. Dolayısı ile öğrencilerin soru sorma becerilerini belirlemek amacıyla ön test ve son test soru sorma metni olarak Sevgi Çuvalı kullanılmıştır. Ön test ve son test olarak öğrencilerin bu metinden hareketle 15 soru hazırlamaları istenmiştir. Bu soruların analizinde Yenilenmiş Bloom Taksonomisi kullanılmıştır. Öğrencilerin oluşturdukları sorular belirlenen uzmanlar tarafından değerlendirilmiştir. Buna göre yanlış ve boş sorular için 0 puan, hatırlama=1, anlama=2, uygulama=3, analiz=4, değerlendirme=5, yaratma=6 olarak değerlendirilmiştir. Bu uzmanların görüş ortalamaları analizlerin yapılmasında kullanılmıştır.

Türkçe Başarı Testi: Öğrencilerin akademik başarılarını belirlemek amacıyla ön test ve son test olarak kullanılacak başarı testi araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Başarı testinin geliştirilmesinde kullanılacak metinlerin belirlenmesi için 7 kişiden oluşan uzman grubundan yararlanılmıştır. Bu uzmanların 4'ü sınıf öğretmenliği, 3'ü de Türkçe öğretmenliği alanındandır. Başarı testinin geliştirilmesinde kullanılacak olan biri bilgilendirici biri öyküleyici metin olmak üzere iki metin seçilmesine karar verilmiştir. Bu metinler MEB tarafından geçerlik ve güvenirliği sağlanmış Türkçe 4.sınıf ders kitaplarından seçilmiştir. Bu metinlerin amaca uygunluğunun teyit edilmesi amacıyla belirlenen uzmanların görüşlerine başvurulmuştur. Uzman görüşüne sunulmak üzere 3'ü bilgilendirici ve 3'ü öyküleyici metin belirlenmiştir. Metinler, Evini Arayan Ardıç Tohumu, Bir Fincan Kahve, Oğuz Kağan Destanı, Bayrak Sevgisi, Gizemli Canlılar, El Sanatlarını Yaşatalım şeklindedir. Bu metinler arasında Evini Arayan Ardıç Tohumu öyküleyici, Gizemli Canlılar ise bilgilendirici metin olarak kullanılmasına dair görüş birliği sağlanmıştır. Bu seçilen metinlerin her birine yönelik 30 soru oluşturulmuştur. Bu soruların 10'u açık uçlu 20'si çoktan seçmeli şeklindedir. Toplam 60 sorudan oluşan başarı testi, tekrar uzmanların görüşüne sunulmuştur. Bu sorulardan 30 tanesinin araştırmada kullanılmasına dair görüş birliği sağlanmıştır. Bilgilendirici metne yönelik 5'i açık uçlu, 10'u çoktan seçmeli; öyküleyici metne yönelik 5'i açık uçlu, 10'u çoktan seçmeli metin olarak kullanılmasına karar verilmiştir. Ön test ve son test uygulamalarının sonunda açık uçlu soruların değerlendirilmesi için tekrar

uzman görüşüne başvurulmuştur. Buna göre boş ve yanlış sorular için 0, doğru sorular için 1 puan verilmiştir. Uzman görüşlerinin ortalaması verilerin analizinde temel alınmıştır.

Soru Sormaya Yönelik Tutum Ölçeği: Ölçek, Doğan (2018) tarafından 4.sınıfa giden öğrencilerin soru sormaya yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Toplam 24 maddeden oluşmaktadır. “kaygı duyma” ve “soru sormaya yönelik açık olma” olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin tümünün güvenirlik katsayısı 0.81, kaygı duyma alt boyutunun güvenirlik katsayısı 0.77, soru sormaya açık olma alt boyutunun güvenirlik katsayısı 0.76 olarak belirlenmiştir. Ölçek, “Hiçbir Zaman”, “Nadiren”, “Bazen”, “Genellikle”, “Her Zaman” ifadeleri kullanılarak 5’li Likert şeklinde derecelenmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 24, en yüksek puan ise 120 şeklindedir. Maddeler 1’den 5’e kadar puanlanmış, “Hiçbir Zaman” derecesi 1 puana, “Her Zaman” derecesi 5 puana denktir.

Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu: Karma araştırma yönteminin iç içe karma deseninin kullanıldığı bu çalışmada nitel verilerin elde edilmesine yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilirken amaca uygun temalar oluşturulmuş ve bu temalara uygun görüşme soruları geliştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde önemli ek bilgilere ulaşılması halinde mevcut görüşme sorularında düzenlemeler yapılabilmektedir (Mertkan, 2015). Araştırmada geliştirilen ölçme araçları için görüşleri alınan uzmanlardan görüşme sorularının geliştirilmesi için de görüş alınmıştır. Alınan görüşler doğrultusunda tutum, başarı ve soru temalarına yönelik 6 görüşme sorusu geliştirilmiş ve görüşme soruları olarak kullanılmıştır.

2.4. İşlem

Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılacak uygulamalar hakkında veliler, öğrenciler, uygulama yapılacak okul ve öğretmenler bilgilendirilmiştir. Araştırmaya katılımın tamamen gönüllülük esasına dayalı olduğu ve çalışmanın herhangi bir aşamasında devam etmekten vazgeçme hakları olduğu söylenmiştir. Araştırma öncesinde, araştırma sırasında ve araştırma sonrasında uygulanan ölçme araçlarının eksiksiz bir şekilde doldurulması gerektiği ifade edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulama bitmeden önce deney grubuna eksiksiz bir şekilde uygulanmıştır. Araştırma öncesinde çalışmanın etik ilkelere uygunluğunun belirlenmesi için Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kuruluna başvurulmuştur. Çalışmanın etiğe uygun olduğu 28.07.2021’de yapılan toplantının 2021/05 kararı kabul edilmiştir.

2.5. Çalışma gruplarının denklik bilgileri

Deney ve kontrol grubu olarak belirlenen grupların denkliklerini belirlemek amacıyla ön test yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre deney ve kontrol grupları birbirine denktir. Denklik bilgilerine dair tablolar şu şekildedir:

Tablo 1. Grupların Türkçe akademik başarılarına yönelik ön test sonuçları

		N	X	S	Sd	t	p
Akademik Başarı	Deney	30	0.66	0.12	60	1.92	.060
	Kontrol	32	0.60	0.10			

Deney ve kontrol gruplarının akademik başarılarına yönelik ön test sonuçları Tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1’e göre deney ve kontrol grubunun Türkçe akademik başarıları arasında anlamlı fark yoktur ($p>0,05$).

Tablo 2. Grupların soru sorma becerilerine yönelik ön test sonuçları

Ölçekler		N	X	S	Sd	t	p
Soru	Deney	30	2.37	0.34	60	1.86	.067
	Kontrol	32	2.20	0.36			

Deney ve kontrol grubunun soru sorma becerilerine dair ön test sonuçları Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2’ye göre grupların soru sorma becerileri arasında anlamlı fark yoktur ($p>0,05$).

Tablo 3. Grupların soru sormaya yönelik tutumlarına yönelik ön test sonuçları

Soru Sorma Tutumu		N	X	S	Sd	t	p
Kaygı	Deney	30	2.59	0.57	60	-1.65	.103
	Kontrol	32	2.80	0.47			
Soru sormaya açık olma	Deney	30	2.81	0.27	60	.968	.337
	Kontrol	32	2.74	0.29			

Deney ve kontrol grubunun soru sormaya yönelik tutumlarına dair ön test sonuçları Tablo 3’te verilmiştir. Tablo 3’e göre grupların soru sormaya yönelik tutumları arasında anlamlı fark yoktur ($p>0,05$).

2.6. Veri analizi

Araştırmanın ön test uygulamaları ile son test uygulamaları ve görüşmelerden elde edilen verilerin analizine dair bilgilere yer verilmiştir.

Elde edilen nicel verilerin analizinde SPSS 22. paket programından yararlanılmıştır. Nitel verilerde ise içerik analizi yapılmıştır. Nitel verilerle kod ve temalar oluşturulmuştur. İç ve dış bütünlüğün sağlanmasına, kategorilerin kendi içinde homojenlikleri, kategoriler arası heterojenlik durumları incelenmiştir (Patton, 1990). Nitel olarak elde edilen veriler için önceden oluşturulan sorulardan yararlanılmıştır. Görüşmelerden elde edilen verilerin analizine veriler doygunluğa ulaşana kadar kodlamalara devam edilmiştir. Çalışmanın içerik analizi ile analiz edilmesine karar verilmesinde araştırmacılar, ebeveynler ve diğer paydaşların rahatlıkla anlayabileceği şekilde kavram ve temalarla ortaya koymaya olanak sağlaması, tema ve kavramların ortaya konulmasına olanak sağlaması, bunlar arasındaki ilişkilerin belirlenmesine yardımcı olmasıdır (Yıldırım, Şimşek, 2008).

3. Bulgular

Araştırmanın bu aşamasında nicel ve nitel ölçme araçlarından elde edilen verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Nicel Bulgular

Tablo 4. Deney grubunun Türkçe akademik başarısına dair ön test ve son test sonuçları

		N	X	S	Sd	t	p
Akademik Başarı	Deney Ön	30	0.66	0.12	60	-2.53	.014
	Deney Son	30	0.73	0.09			

Deney grubunun Türkçe akademik başarısının ön testi ile son testi puanları Tablo 4'tedir. Ön test ve son testten elde edilen sonuca göre deney grubunun ($X=0.73$) akademik başarısı arasında anlamlı fark vardır ($t=-2.53$ $p<0,05$).

Tablo 5. Deney grubunun soru sorma becerilerine yönelik ön ve son test sonuçları

Ölçekler		N	X	S	Sd	t	p
Soru	Deney Ön	30	2.37	0.34	60	-3.18	.002
	Deney Son	32	2.68	0.40			

Deney grubunun soru sorma becerilerine yönelik ön test ile son test puanları Tablo 5'tedir. Tablo 5'e göre deney grubunun ($X=2.68$) soru sorma becerileri arasında anlamlı fark vardır ($t=-3.18$, $p<0,05$).

Tablo 6. Deney grubunun soru sormaya yönelik tutumlarının ön test ve son test sonuçları

Soru Sorma Tutumu		N	X	S	Sd	t	p
Kaygı	Deney Ön	30	2.59	0.57	60	3.15	.003
	Deney Son	32	2.16	0.47			
Soru Sormaya Açık Olma	Deney Ön	30	2.81	0.27	60	-2.69	.009
	Deney Son	32	3.05	0.41			

Deney grubunun soru sormaya yönelik tutumlarının alt boyutları olan kaygı ve soru sormaya açık olma ön test ile son test puanları Tablo 6'dadır. Tablo 6'ya göre deney grubunun uygulama sonrasında kaygı alt boyutunda ($X=2.59$) anlamlı fark oluşmuştur. Buna göre deney öncesinde soru sormaya yönelik kaygı düzeyleri yüksek olan öğrencilerin deney sonrasında kaygı düzeyleri azalmıştır ($t=-3.15$, $p<0,05$). Soru sormaya açık olma alt boyutunda deney sonrası lehinde anlamlı fark çıkmıştır ($X=3.05$). Buna göre deney sonrasında öğrenciler soru sormaya yönelik daha olumlu tutum geliştirmişlerdir ($t=-2.69$, $p<0,05$).

Tablo 7. Grupların Türkçe akademik başarılarına dair son test sonuçları

		N	X	S	Sd	t	p
Akademik Başarı	Deney son	30	0.73	0.85	60	4.20	.000
	Kontrol son	32	0.63	0.99			

Deney ve kontrol gruplarının akademik başarılarına ait son test sonuçları Tablo 7'de verilmiştir. Elde edilen son test sonuçlarına göre deney grubu ($X=0.73$) lehine anlamlı fark vardır ($t=4.20$, $p<0,05$).

Tablo 8. Grupların soru sorma becerilerine yönelik son test sonuçları

Ölçekler		N	X	S	Sd	t	p
Soru	Deney son	30	2.68	0.40	60	6.93	.000
	Kontrol son	32	2.02	0.34			

Deney ve kontrol gruplarının becerilerine ait son test sonuçları Tablo 8'de verilmiştir. Elde edilen son test sonuçlarına göre deney grubu ($X=2.68$) lehine anlamlı fark vardır ($t=6.93$, $p<0,05$).

Tablo 9. Soru sormaya yönelik tutum son test sonuçları

Soru Sorma Tutumu		N	X	S	Sd	t	p
Kaygı	Deney son	30	2.16	0.47	60	-4.22	.000
	Kontrol son	32	2.70	0.52			
Soru sormaya açık olma	Deney son	30	3.05	0.41	60	2.36	.022
	Kontrol son	32	2.83	0.30			

Deney ve kontrol gruplarının soru sormaya yönelik tutumlarına ait sonuçlar Tablo 9'da verilmiştir. Tablo 9'a göre kontrol grubunun soru sormaya yönelik kaygıları deney grubundan daha yüksektir ($t=-4.22$, $p<.000$). Soru sormaya açık olma alt boyutunda deney grubu lehine ($X=3.05$) anlamlı fark vardır ($t=2.36$, $p<.05$).

Tablo 10. Kontrol grubunun Türkçe akademik başarısına dair ön ve son test sonuçları

		N	X	S	Sd	t	p
Akademik Başarı	Kontrol Ön	32	0.60	0.10	62	-0.96	.339
	Kontrol Son	32	0.63	0.09			

Kontrol grubunun akademik başarısına dair ön test ve son test sonuçları Tablo 10'da verilmiştir. Tablo 10'a göre kontrol grubunun akademik başarısında anlamlı fark yoktur ($p>.05$).

Tablo 11. Kontrol grubunun soru sorma becerilerine yönelik ön ve son test sonuçları

Ölçekler		N	X	S	Sd	t	p
Soru sorma becerisi	Kontrol Ön	32	2.20	0.36	62	2.04	.045
	Kontrol Son	32	2.02	0.34			

Kontrol grubunun soru sorma becerisine dair ön test ve son test sonuçları Tablo 11'de verilmiştir. Tablo 11'e göre kontrol grubunun soru sorma becerisi ilk test ($X=2.20$) lehine anlamlıdır ($t=2.04$, $p<.05$). Kontrol grubunun ön test yapıldığı dönemdeki soru sorma becerisi son test yapıldıktan sonraki döneme göre daha yüksektir.

Tablo 12. Soru Sormaya yönelik tutum son test sonuçları

Soru Sorma Tutumu		N	X	S	Sd	t	p
Kaygı	Kontrol Ön	30	2.80	0.47	62	0.84	.403
	Kontrol Son	32	2.70	0.52			
Soru sormaya açık olma	Kontrol Ön	30	2.74	0.29	62	-1.30	.198
	Kontrol Son	32	2.83	0.30			

Kontrol grubunun soru sormaya yönelik tutumuna dair ön test ve son test sonuçları Tablo 12'de verilmiştir. Tablo 12'ye göre kontrol grubunun soru sormaya yönelik tutumda anlamlı fark yoktur ($p>.05$).

Nitel Bulgular

Tablo 13. Uygulamalara dair öğrenci görüşleri

Tema	Kodlar
	Eğlenceli olması
	Güzel olması
Tutum	Mutlu etmesi
	Türkçe dersini sevdirmesi
	Enerjik olmayı sağlaması
	Empatiyi teşvik edici olması
	Soru sorma korkusunu yenmeyi sağlaması
	Konuşmaktan korkmamayı öğretmesi
	Soru sormayı sevdirmesi

Türkçe dersinde yapılan P4C temelli etkinliklere dair oluşturulan tutum temasına dair bilgiler Tablo 13'te verilmiştir. Tablo 13'e göre öğrenciler bu derslerle birlikte daha etkin oldukları için derslerden daha fazla zevk almaya başlamışlardır. Bu durum hem arkadaşları hem de derslere karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlamıştır.

Tablo 14. Uygulamalara dair öğrenci görüşleri

Tema	Kodlar
	Daha çok soru sordurması
	Yaratıcı sorular sordurması
Soru	Eleştirel sorular sordurması
	Farklı bakış açıları kazandırması
	Toplulukta soru sordurması
	Anlamayı sağlaması

Türkçe dersinde yapılan P4C temelli etkinliklere dair oluşturulan soru temasına dair bilgiler Tablo 14'te verilmiştir. Tablo 14'e göre öğrenciler bu derslerle birlikte daha rahat bir şekilde soru sorabilme, daha kolay bir şekilde anlama ve kendilerini sorularla daha rahat ifade edebilme gibi becerileri edindiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 15. Uygulamalara dair öğrenci görüşleri

Tema	Kodlar
Başarı	Anlamayı kolaylaştırması
	Çabuk öğrenmeyi sağlaması
	Etkin olmayı sağlaması
	Bütün dersleri öğrenmeyi kolaylaştırması
	Daha iyi notlar almayı sağlaması

Türkçe dersinde yapılan P4C temelli etkinliklere dair oluşturulan başarı temasına dair bilgiler Tablo 15'te verilmiştir. Tablo 15'e göre öğrenciler bu derslerde daha kolay bir şekilde anlamaya başladıklarını

hem Türkçe dersinden hem de diğer derslerden daha yüksek puanlar almaya başladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerle yapılan görüşmelerine örnekler şu şekildedir:

“Artık daha çabuk öğreniyorum” (Ö2)

“Arkadaşlarımla daha çok eğleniyorum” (Ö13)

“Soru sormak artık çok güzel. Bütün derslerimiz sorulu olsun” (Ö22)

“Sadece öğretmeni dinlemiyoruz. Birlikte oyun oynuyoruz. Çok güzel.” (Ö12)

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Deney grubuna yapılan ön test ve son test sonuçlarına göre akademik başarılarında, soru sorma becerilerinde ve soru sormaya yönelik tutumları gelişmiştir. Deney ve kontrol gruplarının son test sonuçlarına göre de deney grubunun soru sormaya yönelik tutumları, soru sorma becerileri ve akademik başarıları kontrol grubundan daha yüksektir. Ayrıca kontrol grubundaki öğrencilerin soru sorma kaygıları deney grubundaki öğrencilerin kaygılarından daha yüksektir. Ayrıca uygulama öncesinde kontrol grubunun soru sorma becerisi daha yüksekken uygulama sonrasında düşmeye başladığı belirlenmiştir. Deney grubundaki öğrencilerle yapılan görüşmelere göre soru sormaya yönelik ilgileri artmıştır. Dersleri daha eğlenceli bulmuşlardır. Akademik başarılarında artış olmuştur. Öğrenciler kendilerini daha rahat şekilde ifade edebildiklerini, sınıf arkadaşlarıyla daha yakın ilişkiler kurduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar dikkate alındığında P4C temelli Türkçe öğretiminin öğrencilerin soru sormaya yönelik tutumlarını, soru sorma becerilerini, akademik başarılarını olumlu etkilemektedir. Türkçe dersine yönelik yürürlükte olan öğretim programındaki uygulamaların öğrencilerin soru sormaya yönelik tutumlarını olumsuz etkilerken akademik başarıları ile soru sorma becerilerine herhangi bir katkı sağlamaması P4C temelli öğretimin önemini göstermektedir. Çünkü P4C öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerinin gelişimine hizmet ederken aynı zamanda kendi potansiyelini ortaya koymasına da önemli derecede katkı sağlamaktadır. Akkocaoğlu Çayır (2015) P4C'nin ilkökul 3.sınıf öğrencilerinin bilişsel, duyuşsal ve sosyal; eleştirel, yaratıcı düşünme, problem çözme becerilerini olumlu etkilediğini belirlemiştir. Okur (2008) çocuklar için felsefe eğitiminin 6 yaş grubundaki çocukların sosyal becerilerini olumlu etkilediğini belirlemiştir. Mendoza Guardado ve Merçon (2017) felsefe temelli uygulamaların öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirdiğini ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde Gasparatou ve Kampeza (2012) çocuklar için felsefe eğitim programlarının çocukların eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiğini ortaya koymuşlardır. Yıldız Demirtaş, Karadağ ve Gülenç'in (2018) araştırmasına göre felsefe eğitim programları 5-6 yaş aralığındaki çocukların eleştirel düşünme becerilerine olumlu etki etmektedir. Taş (2017) çocuklar için felsefenin 48-72 aylık çocukların yaratıcılıklarını geliştirdiğini belirlemiştir. Seifi ve diğerleri (2011) çocuklar için felsefe eğitim programının özsayı ve problem çözme becerilerinin gelişiminde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Erfani ve diğerleri (2014) çocuklara felsefe öğretiminin ortaokul öğrencilerinin problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerine olumlu etki ettiğini belirtmişlerdir. Hudgins, Edelman (1986) küçük grup tartışmalarının 4 ve 5. sınıfların eleştirel düşünme ve konuşma becerileri üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Murris (2016) çocuklar için felsefenin erken okuryazarlık eğitiminde yaşanan sorunların çözümü için gerekli olduğunu belirtmiştir. Karadağ (2010) farklılaştırılmış Türkçe derslerinin üst düzey düşünme becerilerini geliştirmede etkili olduğunu belirtmiştir. P4C'nin temel becerileri arasında yer alan işbirlikli öğrenme üst düzey okur yazarlık becerisinin gelişiminde etkilidir (Puzio & Colby, 2013). Slavin (2013) araştırmasında işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerinin

gelişiminde oldukça işlevsel olduğunu ortaya koymuştur. Marzano ve diğerleri (2001) işbirlikli öğrenmenin akademik başarıyı olumlu etkilediğini belirlemişlerdir. Johnson ve Johnson (1994) işbirlikli öğrenmenin okulların daha etkin hale getirilmesine katkı sağladığını belirtmiştir. Araştırmalar dikkate alındığında P4C'nin geliştirmeyi amaçladığı eleştirel düşünme, işbirlikli öğrenme, özenli düşünme, yaratıcı düşünme becerileri ile diğer üst düzey düşünme becerilerinin gelişimi için öğrencinin etkin olması önemlidir. Bu araştırma sonucu ile diğer araştırma sonuçları bir arada değerlendirildiğinde iyi yapılandırılmış P4C temelli öğretim programlarının öğrencilerin akademik, sosyal, duyuşsal, üstbilişsel gelişimlerine olumlu katkı sağladığı söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin sorgulama becerilerini güçlendirdiği için öğrencilerin soru sorma becerilerini geliştirmekte, daha cesurca sorular sormalarına katkı sağlamaktadır. Bütün derslerde en etkin kullanılan beceri, dil becerileridir. P4C özgür bir ortam sağladığı için öğrenciler kendilerini daha rahat bir şekilde ifade edebilme olanağı elde etmektedirler. Bu da onların dil becerilerinin gelişimini sağlamaktadır. Böylece hem sosyal hem de akademik becerileri gelişmektedir. Bu çalışmada 4. sınıfa giden öğrenciler örneklem grubu olarak seçilmiştir. Farklı yaş düzeyleri ile yeni çalışmalar yapılabilir. P4C'nin farklı derslere olan katkısı araştırılabilir. P4C'nin farklı becerileri geliştirmedeki rolü ile ilgili çalışmalar yürütülebilir.

Kaynakça

- Akkocaoğlu Çayır, N. (2015). *Çocuklar için felsefe eğitimi üzerine nitel bir araştırma*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akyol, H., Yıldırım, K., Ateş, S., Çetinkaya, Ç. (2013). Anlamaya yönelik ne tür sorular soruyoruz? *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 41-56.
- Aydemir, Y., Çiftçi, Ö. (2008). Edebiyat öğretmeni adaylarının soru sorma becerileri üzerine bir araştırma (Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Dergisi*, 5(2), 103-115.
- Baumfield, V., Mroz, M. A. (2002). Investigating pupils' questions in the primary classroom. *Educational Research*. 44(2), 129-140.
- Büyükalın Filiz, S. (2002). *Soru-cevap yöntemine ilişkin öğretimin öğretmenlerin soru sorma düzeyi ve tekniklerine etkisi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Chin, C., Osborne J. (2008). Students' Questions: A potential resource for teaching and learning science. *Studies in Science Education*. 44(1), 1-39.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. MA: Pearson Education.
- Demirtaş Yıldız, V., Karadağ, F., Gülenç, K. (2018). Okul öncesi dönemdeki çocukların felsefi sorgulama süreçlerinde oluşturdukları soruların düzeyi ve verdikleri cevapların niteliği: Çocuklarla felsefe eğitimi. *International Online Journal of Educational Sciences*. 10(2), 277-294.
- Dindar, H., Demir, M. (2006). Beşinci sınıf öğretmenlerinin fen bilgisi dersi sınav sorularının bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(3), 87-96.
- Erfani, N., Karimi, L., Shobeiri, S. M., Atar, S. (2014). The effect of teaching philosophy fort he children on student's problem-solving skill and creativity. *International Journal of Management and Humanity Sciences*, 3(3), 1518-1524.
- Guardado Mendoza, F. J., Merçon, J. (2017). Problematizing the world around us and thinking otherwise: An experience of philosophy with children in dialogue with Michel Foucault's thoughts. *IXTLI: Revista Latinoamericana de Filosofía de la Educación*, 4(7), 11-32.
- Gasparatou, R., Kampeza, M. (2012). Introducing P4C in Kindergarten in Greece. *Analytic Teaching and Philosophical Praxis*, 33(1), 72-82.
- Gencan, T. N. (1979). *Dilbilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

- Hudgins, B., Edelman, S. (1986). Teaching critical thinking skills to fourth and fifth graders through teacher-led small group discussions. *Journal of Educational Research*, 79(6), 333-342.
- Johnson, R. T., Johnson, D. W. (1994). *An overview of cooperative learning*. Baltimore: Brookes Press.
- Karadağ, R. (2010). İlköğretim Türkçe dersinde farklılaştırılmış öğretim yaklaşımının uygulanması: Bir eylem araştırması. Yayımlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Lipman, M. (1976). Philosophy for Children. *Metaphilosophy*, 7(1), 3-5.
- Marbach-Ad, G., Sokolove, P. (2000). Can undergraduate biology students learn to ask higher level questions? *Journal of Research in Science Teaching*, 37(8), 854 – 870.
- Marzano, R., Pickering, D., Pollock, J. E. (2001). Classroom instruction that works: Research-based strategies for increasing student achievement. Alexandria, VA: ACD.
- Mertkan, Ş. (2015). *Karma araştırma tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- McCollister K., Sayler M. F. (2010). Lift the ceiling, increae rigor with critical thinking skills, *Gifted Child Today*, 33(1).
- Patton, M. Q. (1990). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Monette, D.R., Sullivan, T.J., & De Jong, C.R. (1990). *Applied social research*. New York: Harcourt Broce Jovanovich, Inc.
- Murris, K. (2016). Philosophy with children as part of the solution to the early literacy educaiton crisisi in South Africa. *European Early Childhood Education Research Journal*. 24(5), 652-667.
- Okur, M. (2008). Çocuklar için felsefe eğitim programının altı yaş grubu çocuklarının atılganlık, işbirliği ve kendini kontrol sosyal becerileri üzerindeki etkisi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özcan, S., Sallabaş, M. E., Akgül, S. (2022). Okuma eğitiminde P4C temelli soru sorma eğitiminin işbirlikli öğrenmeye etkisi. *Ana Dili Dergisi*, 2(10), 327-346.
- Puzio, K., Colby, G. T. (2013). Cooperative learning and literacy: A meta-analytic review. *Journal of Research on Educational Effectiveness*. 339-360.
- Savaşkan, V. (2013). Soru sormanın tarihi gelişimi, amaçları ve öğretim sürecinde önemi. *Journal of Qafqaz University- Philology And Pedagogy*, 1(1), 49-55.
- Savran, Z. (2002). Cevapta açıklama isteyen soru zamirleri “Welch Was Für Ein Was” Türkçede hangi anlamlarla karşılanır? *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 231-239.
- Seifi, G. M. Y., Shaghagni, F., Kalantari, Meybodi S. (2011). Efficacy of philosophy for children program (P4C) on self-esteem and problem solving abilities of girls. *Journal of Applied Psychology*, 5(2), 66-83.
- Slavin, R. (2013). Effective Programmes in Reading and Mathematics: Evidence from the Nest Evidence Encyclopedia, *School Effectiveness and School Improvement*, (24), 383-391.
- Taş, I. (2017). Çocuklar için felsefe eğitim programının 48-72 aylık çocukların zihin kuramı ve yaratıcılıklarına etkisi. Yayımlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vale, R. (2013). The value of asking question. *Mol Biol Cell*, 24(6), 680-682.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.